

Wpływ kampanii antynikotynowej na problem palenia wśród mieszkańców Tarnowa i regionu tarnowskiego.

The Impact of An Anti-nicotine Campaign on the Smoking Problem in the Population of Tarnów and Tarnów Region

ANETA GROCHOWSKA^{1/}, ANNA FLOREK-PŁACZEK^{2/}, MARIA MIKA^{3/}

^{1/}State Higher Technical School in Tarnów, Małopolska Centre for Public Health in Cracow, Branch in Tarnów

^{2/}Małopolska Centre for Public Health in Cracow, Branch in Tarnów

^{3/}State Higher Technical School in Tarnów, Health Service Team in Dąbrowa Tarnowska

Wstęp. Ogólnopolskie obchody Światowego Dnia bez Tytoniu obchodzonego corocznie 31 maja (inicjatywa prof. dra hab. Witolda Zatońskiego) koordynowane są przez Centrum Onkologii w Warszawie. W województwie małopolskim, inicjatorem i wykonawcą działań antynikotynowych jest Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Cel pracy. Zbadanie wpływu kampanii na problem nikotynizmu w Tarnowie.

Materiał, metodyka. W trakcie trwania kampanii antynikotynowej, w maju i czerwcu 2007 roku, przeprowadzono badanie ankietowe wśród 256 osób (138 kobiet i 120 mężczyzn), losowo dobranej populacji miasta Tarnowa. Badania przeprowadzili słuchacze Zespołu Szkół Medycznych w Tarnowie oraz personel placówek medycznych zaangażowanych w jej przebieg.

Wyniki. Wyniki anonimowej ankiety, wskazują, że w rezultacie prowadzonych działań 21% osób porzuciło palenie w porównaniu do ankiety przeprowadzonej w listopadzie 2006 r (*). 43% (↓ 8%*) badanych uważało, że przekazywane informacje o następstwach palenia mogą ich dotyczyć, 27% (↑ 3%) nie była o tym przekonana, a 30% (↑ 5%) nie miało zdania na ten temat. Zdaniem ankietowanych najmniej narażone na dym tytoniowy są kobiety ciężarne - w ich obecności nie paliło 60% (↓ 18%) ankietowanych. W obecności dzieci nie paliło 51% (↓ 8%), w obecności osób niepalących nie paliło 28% (↓ 13%). 87% (↑ 5%) respondentów uważało, że kampanie antytytoniowe powinny być organizowane w przyszłości, a tylko 3% (↓ 6%) było przeciwnego zdania. Według 20% (↓ 19%) ankietowanych, pod wpływem kampanii antynikotynowych wielu ludzi ma szansę porzucić palenie.

(*) wyniki ankiety przeprowadzonej w listopadzie 2006 r

Wnioski. 1. Zamierzone zadania, wynikające z celów programu, zostały trafnie dobrane. 2. Grupa odbiorców, którą stanowiło społeczeństwo regionu tarnowskiego oraz młodzież placówek oświatowych należących do Małopolskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie pozytywnie oceniła całe przedsięwzięcie.

Słowa kluczowe: kampania antynikotynowa, palenie tytoniu, promocja zdrowia

Introduction. National observance of the World No Tobacco Day, taking place annually on May 31 (initiative of Professor Witold Zatoński, PhD), is coordinated by Oncology Centre in Warsaw. The initiator and executor of anti-nicotine actions in the Małopolska Province is Małopolska Centre of Public Health.

Goal. The study of the campaign impact on the problem of nicotine in Tarnów.

Material and methods. In the course of the anti-nicotine campaign, in May and June 2007, a survey research was conducted on 256 respondents (138 men and 120 women) selected at random from among the population of Tarnów. The research was carried out by students of Medical Schools Complex in Tarnów as well as staff of medical institutions involved in its completion.

Results. The results of the anonymous survey indicate that as the outcome of the undertaken action 21 per cent quit smoking, as compared to the survey conducted in November, 2006 (*). Forty-three per cent (↓ 8 per cent*) of the studied individuals acknowledged that the conveyed information on consequences of smoking may be pertinent to them, 27 per cent (↑ 3 per cent) were not certain about it, and 30 per cent (↑ 5 per cent) had no opinion on the subject. According to the studied group, pregnant women are the least exposed to tobacco smoke - 60 per cent (↓ 18 per cent) of the interviewed people did not smoke in their presence. Fifty-one per cent (↓ 8 per cent) did not smoke in the presence of children, 28 per cent (↓ 13 per cent) did not smoke in the presence of non-smokers. Eighty-seven per cent (? 5 per cent) of the respondents thought that anti-nicotine campaigns ought to be organized in the future, and only 3 per cent (↓ 6 per cent) held the opposite view. According to 20 per cent (↓ 19 per cent) of the interviewed individuals, many people had an opportunity to give up smoking under effect of the anti-nicotine campaign. (*) results of the survey carried out in November, 2006

Conclusion. 1. The intended tasks, reflecting aims of the programme, were appropriately selected. 2. The group of beneficiaries, consisting of community in the Tarnów region and the youth of education institutions, members of Małopolska Network of Health Promoting Schools, positively evaluated the entire undertaking.

Key words: anti-nicotine campaign, tobacco smoking, promotion of health

Wstęp

Światowy Dzień bez Tytoniu obchodzony każdego roku 31 maja to część programu Europy wolnej od dymu tytoniowego przyjętego na Konferencji Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w Madrycie w 1988 roku [1]. W tym dniu WHO stara się zwrócić uwagę opinii publicznej na kwestię zdrowotnych, społecznych i ekonomicznych skutków palenia tytoniu, koncentrując się za każdym razem na wybranym aspekcie tego złożonego problemu.

W roku 2007 w Polsce Dzień ten obchodzony był pod hasłem „Żyjmy w świecie wolnym od dymu tytoniowego”. Zwracał on uwagę na fakt, że palenie papierosów, czynne i bierne prowadzi do uszkodzenia zdrowia.

Badania nie pozostawiają żadnych wątpliwości, że wymuszone bierne palenie (inhalacja dymu tytoniowego) zagraża zdrowiu i życiu wywołując nowotwory, choroby układu oddechowego i układu krążenia zarówno u dzieci jak i dorosłych. Nie istnieje bezpieczny poziom wdychania dymu tytoniowego [2].

Jedynym skutecznym rozwiązaniem jest przebywanie w otoczeniu całkowicie wolnym od dymu tytoniowego. Ani wentylacja ani filtrowanie pomieszczeń, ani obie te metody stosowane razem nie redukują zanieczyszczenia dymem tytoniowym do poziomu uważanego za dopuszczalny.

Okazją do podjęcia społecznej akcji edukacyjnej informującej o następstwach używania tytoniu i zachęcającej do wyboru zdrowego wolnego od dymu tytoniowego stylu życia był właśnie 31 maja.

Zaprzestanie palenia nie jest rzeczą łatwą. Mimo to, ponad 70% palaczy w Polsce deklaruje chęć zerwania ze swoim nałogiem, a 76% społeczeństwa (w tym także osoby palące) opowiada się za ograniczeniem palenia w miejscach publicznych [3]. Wiedza na temat skutków palenia papierosów jest coraz głębsza i bardziej powszechna, rośnie też liczba osób i organizacji przygotowanych do pomocy w rzucaniu palenia. Prowadzone w skali populacji edukacyjne akcje promujące zdrowie, znakomicie ułatwiają im pracę.

Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego nieprzerwanie od 1999 r. prowadzi kampanie zdrowotne. Ostatnia kampania miała miejsce w dniach 29 maja - 12 czerwca 2007 r., na terenie miasta Tarnowa i ościennych powiatów, i odbywała się pod hasłem: „Zamień palenie na aktywność fizyczną i zdrowe żywienie – VII edycja”.

Cel pracy

Zbadanie wpływu kampanii na problem nikotynizmu w Tarnowie.

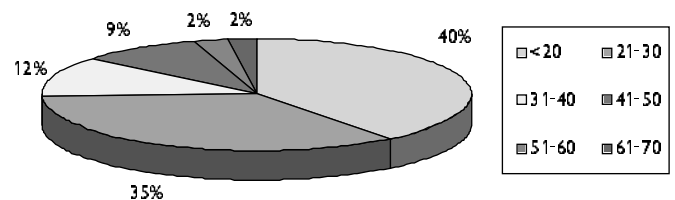
Materiał i metodyka

W trakcie trwania kampanii antynikotynowej, w maju i czerwcu 2007 roku, przeprowadzono badanie ankietowe wśród 256 osób (138 kobiet i 120 mężczyzn), losowo dobranej populacji miasta Tarnowa. Badania przeprowadzili słuchacze Zespołu Szkół Medycznych w Tarnowie oraz personel placówek medycznych zaangażowanych w jej przebieg. Takie same badania przeprowadzone zostały w listopadzie 2006 r., podczas trwania kampanii Rzuć Palenie Razem z Nami. Badania przeprowadzone były za pomocą kwestionariusza ankiety udostępnionego z Centrum Onkologii w Warszawie, zmodyfikowanego do potrzeb kampanii prowadzonej przez Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego. Ankieta składała się z 27 pytań zamkniętych.

Wyniki

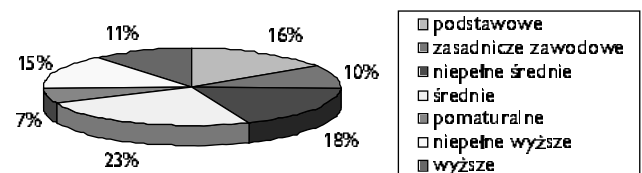
W trakcie trwania kampanii antynikotynowej odbywającej się w maju i czerwcu 2007 roku przeprowadzono badanie ankietowe na grupie 256 osób. W gronie tym było 138 kobiet i 120 mężczyzn.

Wiek respondentów był zróżnicowany, co prezentuje rycina 1.

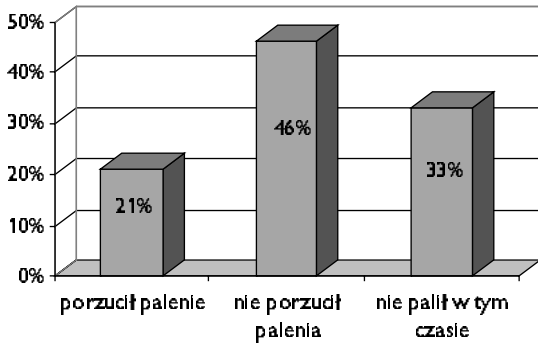
Ryc. 1. Wiek ankietowanych/ Age of the respondents

Wśród ankietowanych najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem średnim (23%). Osoby z wykształceniem niepełnym średnim stanowiły 18%, z wykształceniem podstawowym 16%, z wykształceniem niepełnym wyższym stanowiły 15%, a z wyższym 11%, z wykształceniem zasadniczym zawodowym stanowiły 10%, z pomaturalnym 7% (ryc. 2).

Ryc. 2. Wykształcenie ankietowanych/ Education of respondents

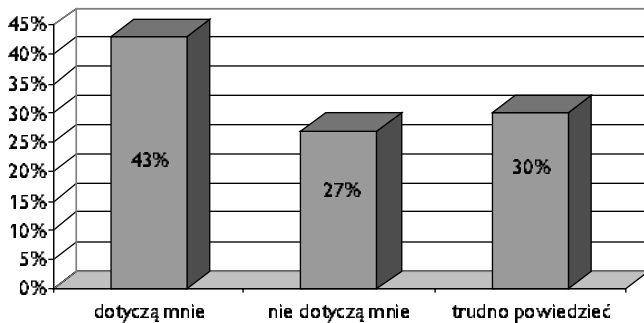
Wyniki anonimowej ankiety, wskazują, że w rezultacie prowadzonych działań 21% osób porzuciło palenie w porównaniu do ankiety przeprowadzonej w listopadzie 2006 r. (*) (ryc. 3).

Ryc. 3. Wpływ kampanii na porzucenie lub ograniczenie palenia w ciągu ostatnich trzech miesięcy w roku 2007/Effect of the campaign on quitting smoking or reduction of smoking in the last three months of 2007

Znaczna większość ankietowanych – 83% (↓ 12%) słyszała lub czytała o organizowanych kampaniach zdrowotnych. Dla 60% (↓ 8%) ankietowanych wiedza na temat kampanii zdrowotnych pochodziła głównie z mediów. Źródłami informacji dla respondentów była regionalna telewizja, radio, prasa oraz internet.

43% (↓ 8%*) badanych uważało, że przekazywane informacje o następstwach palenia mogą ich dotyczyć, 27% (↑ 3%) nie była o tym przekonana, a 30% (↑ 5%) nie miało zdania na ten temat (ryc. 4).

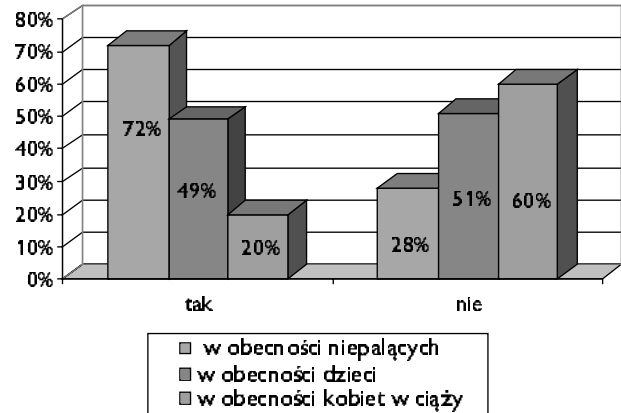
Ryc. 4. Opinia na temat skutków palenia tytoniu pokazanych w spotach/Opinion on effects of smoking, demonstrated in illustrations

Zdaniem ankietowanych najmniej narażone na dym tytoniowy są kobiety ciężarne – w ich obecności nie paliło 60% (↓ 18%) ankietowanych. W obecności dzieci nie paliło 51% (↓ 8%), w obecności osób niepalących nie paliło 28% (↓ 13%) (ryc. 5).

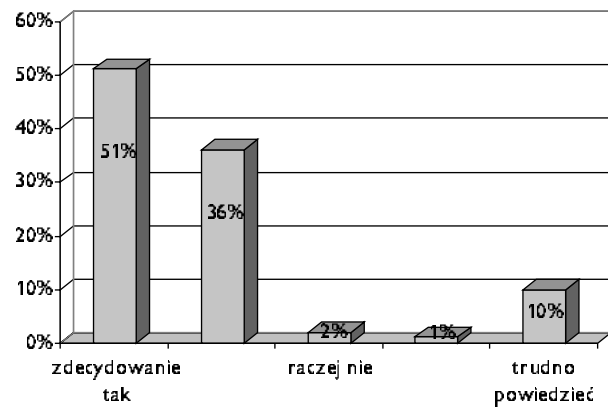
52% (↓ 4%) ankietowanych jest narażonych na dym tytoniowy w swoim domu.

87% (↑ 5%) respondentów uważało, że kampanie antytytoniowe powinny być organizowane w przyszłości, a tylko 3% (↓ 6%) było przeciwnego zdania (ryc. 6).

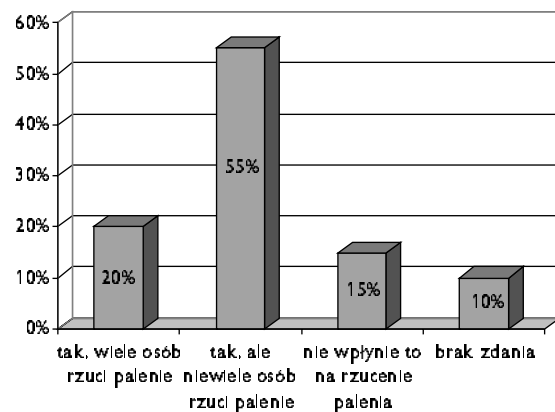
Według 20% (↓ 19%) ankietowanych, pod wpływem kampanii antytytoniowych wielu ludzi ma szansę porzucić palenie (ryc. 7).

Ryc. 5. Palenie w obecności osób niepalących, dzieci, kobiet w ciąży /Smoking in presence of non-smoking individuals, children, pregnant women

Ryc. 6. Opinia na temat słuszności organizowania kampanii antytytoniowych w przyszłości/Opinion on the sense of organizing anti-smoking campaigns in the future

Ryc.7. Wpływ kampanii na zerwanie z nałogiem palenia /Effect of the campaign on quitting smoking

(*) wyniki ankiety przeprowadzonej w listopadzie 2006 r./Results of questionnaire studies in November, 2006

Dyskusja

Od 20 lat prof. Witold Zatoński prowadzi edukację zdrowotną Polaków. Przekonuje, że droga do zdrowia prowadzi przez odrzucenie palenia tytoniu. Jest najbardziej znanym przeciwnikiem palenia tytoniu w Polsce. W wyniku prowadzonych kampanii antynikotynowych w latach 1992-2006 ponad 2,5 mln Polaków rzuciło palenie tytoniu i stworzyło sobie szansę na przedłużenie zdrowego życia o wiele dodatkowych lat [4]. Prowadzone badania dotyczące wpływu kampanii zdrowotnych na postawy wobec palenia tytoniu w Polsce dowodzą, iż prowadzone na szeroką skalę działania antynikotynowe przynoszą wymierne skutki, spotykają się z pozytywnym odbiorem społecznym – słyszała o nich znaczna część społeczeństwa Polski. Pod wpływem prowadzonych działań osoby palące próbowały ograniczyć a także porzucić palenie [5]. Skuteczność tej formy prowadzonych działań potwierdzają także badania przeprowadzone w Tarnowie i regionie tarnowskim. 21% ankietowanych porzuciło palenie, a 20% złożyło deklarację o zerwaniu z nałogiem w najbliższej przyszłości.

Dane te utwierdzają organizatorów kampanii w przekonaniu o słuszności kontynuowania programu w przyszłości, biorąc pod uwagę jego ewaluację.

Wnioski

1. Kampania ukierunkowana na systematyczne ograniczanie konsumpcji tytoniu i podobnie jak poprzednie edycje działań cieszyły się dużym zainteresowaniem społeczeństwa
5. Zamierzone zadania, wynikające z celów programu, zostały trafnie dobrane.
6. Grupa odbiorców, którą stanowiło społeczeństwo Tarnowa i regionu tarnowskiego oraz młodzież placówek oświatowych należących do Małopolskiej Sieci Szkół Promujących Zdrowie pozytywnie oceniła całe przedsięwzięcie.
7. W edukacji społeczeństwa dużą rolę pełnią lokalne media (prasa, radio, telewizja, portale internetowe), dzięki którym znaczna część społeczeństwa może się dowiedzieć o skutkach palenia papierosów.

Piśmiennictwo / References

1. Zatoński W. Rzuć palenie razem z nami. Centrum Onkologii-Instytut, Warszawa 2003.
2. Florek E. Analiza naukowych dowodów wpływu wymuszonego „biernego palenia” na zdrowie. Centrum Onkologii-Instytut, Warszawa 2000.
3. Tytoń a ubóstwo - materiały pokonferencyjne, Centrum Onkologii - Instytut, Warszawa, 2004.
4. Zatoński W. Jak rzucić palenie. Centrum Onkologii-Instytut, Warszawa 2001.
5. Zatoński W. Droga do zdrowia. Fundacja „Promocja zdrowia”, Warszawa 2003.